

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
extra studietid på högstadiet vid Ås skola i
Krokoms kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av skolors arbete med extra studietid på mellan- och högstadiet. Granskningen vid Ås skola i Krokoms kommun omfattar verksamheten i högstadiet.

Granskningen utgår från två frågeställningar:

1. I vilken utsträckning ger rektor förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?
2. I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram för granskningen av området, vilka beskrivs i bilaga 2. I den bilagan finns också en beskrivning av hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje delområde bedöms om skolenhetens arbete uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och beskriver inom vilka områden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i hög utsträckning anger Skolinspektionen inte några utvecklingsområden, men kan lämna framtåsyftande kommentarer. Någon redovisning begärs då inte.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls av Ås skola i följande utsträckning:

Rektors kommunikation om och bemanning av extra studietid

Rektorn ger i flera delar förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Rektorn bör tydligare kommunicera vikten av att all personal informerar om och uppmuntrar alla elever till att delta i den extra studietiden.

Undervisningens genomförande

Lärarna genomför i flera delar undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att uppmuntra eleverna till att delta i den extra studietiden.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 20 november 2024** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:4186) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors kommunikation om och bemanning av extra studietid

Det här området handlar om hur rektorn kommunicerar med skolans personal om den extra studietiden och om hur rektorn bemannar den extra studietiden efter elevernas behov. Det innefattar också ifall rektorn ger förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn ger i flera delar förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som

motiverar dem till att ta del av den extra studietiden, men utvecklingsområden finns.

Rektorns kommunikation om den extra studietiden

Det framgår av granskningen att rektorn i viss mån informerat om den extra studietidens syfte och mål samt att lärarna ska informera och uppmuntra eleverna till att delta i den extra studietiden. Det framkommer i intervjuerna med rektorn och lärarna att skolan har haft "Steget före" (som de kallar den extra studietiden) under många år. Rektorn uppger att det finns ett inarbetat arbetssätt för den extra studietiden utan att rektorn har behövt informera lärarna om den extra studietiden. Rektorn gjorde en plan för "Steget före" i samband med läsårsstart 2023 och rektorn har informerat lärarna om att skolan enligt skollagen behöver ha extra studietid och att alla elever ska erbjudas att delta men det finns, enligt rektorn, inte något gemensamt uttalat arbete på skolan kring hur de ska uppmuntra och få fler elever att delta i den extra studietiden. Vidare visar granskningen att rektorn endast i viss mån kommunicerat till lärarna och annan berörd personal att elever som har stora behov av den extra studietiden särskilt bör uppmuntras till att delta, och att dessa behov kan se olika ut. Rektorn uppger att hen inte fört någon diskussion med lärarna om syftet med extra studietid eller att studietiden kan riktas till någon särskild grupp elever. Lärarna uppger i intervjuerna att de tar egna initiativ för att planera och utforma den extra studietiden, då rektorn inte direkt har kommunicerat syftet och målen med den. Lärarna uppger att de uppmärksammar vilka behov eleverna har och försöker genomföra åtgärder för att tillgodose dem. Lärarna uppger vidare att rektorn stödjer lärarna i detta tillvägagångssätt och lyssnar på vad lärarna har att säga. Vidare framgår det i intervjuer med rektorn och lärare att rektorn har gett viss information om den extra studietidens innehåll samt hur den ska bedrivas. Lärarna uppger att rektorn inte formulerat några specifika riktlinjer eller förväntningar gällande den extra studietiden, utan istället har rektorn frågat lärarna hur den brukar fungera och lyssnat på deras erfarenheter. Rektorn uppger att hen inte förmedlat vem som ansvarar för att planera och följa upp det eleven ska arbeta med på den extra studietiden utan sett det som självklart att ordinarie lärare planerar det eleven arbetar med på den extra studietiden.

Rektorns bemanning av den extra studietiden

Rektorn har på en övergripande nivå god kännedom om elevernas behov och bemannar den extra studietiden utifrån en analys av dessa. De framgår av intervjuer med rektorn och lärare att alla undervisande lärare bemannar den extra studietiden för att alla ämnen ska vara representerade minst några gånger per läsår. Tiden bemannas vid varje enskilt tillfälle av två lärare som vanligtvis undervisar små grupper/enskilda elever under skoldagen samt en ämneslärare. Rektorn har i bemanningen försökt sprida att den extra studietiden bemannas av lärare med olika ämnesbehörigheter vid varje tillfälle. Vidare framgår det av intervjuer med lärare och rektor att rektorn styr bemanningen utifrån identifierade behov hos eleverna på

olika sätt. Inför schemaläggningen av den extra studietiden frågas det bland lärarna om eventuella önskemål inför bemanningen. Ett önskemål som kan komma upp är att en lärare gärna vill bemanna i sitt ämne veckan innan hen har planerat in prov i sitt ämne. Ett annat exempel kan vara att eleverna i årskurs 9 har nationellt prov i kemi en viss vecka, då bemannas den extra studietiden med en lärare i kemi på den extra studietiden den veckan. Vidare framgår det av intervju med rektorn att hen justerat bemanningen av den extra studietiden i samband med att både rektorn och lärarna noterade att en grupp elever presterade sämre än de gjort tidigare i ämnet matematik. För den elevgruppen har skolan lagt ut mer extra studietid som bemannas av en eller flera lärare i matematik. Tiden ligger i direkt anslutning till att eleverna slutar ordinarie lektioner och passar eleverna bättre eftersom de annars hade behövt vänta en lång stund på att kunna gå till extra studietid.

Förutsättningar för planering och uppföljning av extra studietid

Rektorn ger till en del förutsättningar för lärares planering och uppföljning av den extra studietiden. Av intervju med rektorn och lärarna framgår att det är få elever som deltar i den extra studietiden så hittills har arbetet med att planera och följa upp den extra studietiden fungerat, om fler elever skulle komma skulle ett annat upplägg behövas. Lärarna uppger att de individualiserar undervisningen efter elevernas olika behov. Det finns ingen öronmärkt planeringstid för extra studietid. Rutiner för uppföljning och planering är etablerade inom det ordinarie arbetet, uppger lärarna, och rektorn styr inte hur lärarna förbereder den extra studietiden.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

- Rektorn bör tydligare kommunicera vikten av att all personal informerar om och uppmuntrar alla elever till att delta i den extra studietiden.

Av Skolinspektionens granskning framgår att rektorn på olika sätt informerar personalen om den extra studietiden och att de ska uppmuntra eleverna att delta, men att det saknas en gemensam strategi och därmed samsyn kring hur skolan ska arbeta för att motivera eleverna att delta. Rektorn har inte heller på ett tydligt sätt kommunicerat den extra studietidens syfte och mål till personalen.

För att den extra studietiden ska ha en hög kvalitet är det viktigt att uppmuntra alla de elever som är i behov av den att delta. Genom den extra studietiden ska elever ges möjlighet att få stöd i skolarbetet, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling, exempelvis genom att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och

utvärdera det egna lärandet.¹ Även elever som når de betygskriterier som minst ska uppfyllas kan ha behov av extra studietid för att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att tydliggöra den extra studietidens syfte och mål för lärarna samt att förtydliga för lärare och övrig personal vikten av att informera och uppmuntra alla elever att delta i den extra studietiden.

Undervisningens genomförande

Det här området rör undervisningens genomförande inom den extra studietiden. Med genomförande avses i detta sammanhang planering, genomförande och uppföljning av den extra studietiden.

Lärarna genomför i flera delar undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden, men utvecklingsområden finns.

Lärares information och uppmuntran om att delta i den extra studietiden

Lärarna informerar övergripande om den extra studietiden och att den är öppen för alla och är frivillig, men det finns inte något gemensamt arbete för att uppmuntra elever att utifrån deras olika behov till att delta i den extra studietiden. Av intervju med lärare framgår att de informerar eleverna och deras vårdnadshavare om den extra studietiden vid terminsstart, vid föräldramöten och ibland vid utvecklingssamtal. Vidare framgår att lärarna informerar om den extra studietiden på lektionstid och beskriver den som en värdefull resurs och ett erbjudande till eleverna. För att säkerställa att informationen når alla, kommunicerar lärarna även skriftligt med vårdnadshavarna. De skickar ut meddelanden via lärplattformen eller mailar regelbundet för att informera om den extra studietiden och påminna om när den äger rum. Dock, framgår av intervjuer med både rektorn, lärarna och eleverna att det inte finns ett gemensamt arbete kring hur de kan uppmuntra elever på ett sätt som gör den extra studietiden mer lockande för eleverna att faktiskt nyttja den. Lärarna uppger att varje ordinarie ämneslärare försöker motivera eleverna att delta, särskilt inom sina egna ämnen men enligt lärarna att det är svårt att motivera vissa elever att delta och att det är få elever som kommer till den extra studietiden. Även om syftet med den extra studietiden är tydligt för vissa elever, så inser inte alla elever varför de ska delta, enligt lärarna. En del elever är av uppfattningen att den extra studietiden inte är för alla elever utan endast för dem som behöver stöd, uppger lärarna. Dessutom, framkommer det i intervjun med lärarna, är det svårt att motivera eleverna att delta eftersom det ligger sent på eftermiddagen och att det är svårt att få eleverna att tänka på värdet och vinsten med

¹ Prop. 2021/22:111, *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 15-16.

att gå till extra studietid. Eleverna uppger att det är mest de som inte når E i betyg som går till den extra studietiden. De uppger i intervjuerna att vissa känner sig trötta efter skolan och kanske inte anser att de behöver extra hjälp eftersom de klarar sig på egen hand. Eleverna tror också att vissa helt enkelt glömmer bort att studietiden finns och att det skulle vara bra om lärarna påminde dem mer om att gå dit.

Lärares planering av den extra studietiden

Granskningen visar att elevernas ordinarie lärare i vissa fall planerar vad eleverna ska arbeta med på den extra studietiden, men att det främst är eleverna som själva bestämmer vad de ska arbeta med. Det kan, till exempel, vara en uppgift som eleven inte blivit klara med under lektionen. Enligt lärarna har eleverna oftast med sig eget material som de vill arbeta med på den extra studietiden. Om elever kommer utan att ha något material med sig uppger lärarna som bemannar den extra studietiden att de kan ordna med uppgifter som eleven kan arbeta med, men det behövs sällan. Det förekommer också, enligt lärarna, att den ordinarie ämnesläraren bestämmer vad eleven ska arbeta med under den extra studietiden och skickar eleven dit, oftast för att ta igen förlorad tid på grund av sjukdom eller andra orsaker. Planeringen, i dessa fall, kan omfatta olika moment beroende på elevens behov. Det kan vara att arbeta med specifika uppgifter i matematiken eller att öva på svårare moment som inte förstods under lektionen och ibland kan elevens ordinarie lärare göra ett häfte som eleven ska arbeta med under den extra studietiden för att eleven behöver träna ett visst moment.

Genomförande av extra studietid

Elever som deltar i den extra studietiden ges vid behov ett aktivt lärarstöd. Av intervjuer med lärare framgår att eleverna vanligtvis arbetar enskilt med olika uppgifter under den extra studietiden och att det finns goda förutsättningar för lärarna att ge varje elev ett aktivt lärarstöd i arbetet. Lärarna som bemannar den extra studietiden kan få hjälpa eleverna med det som det finns behov av; det kan handla om att elever exempelvis arbetar med matematik, samhällsorienterande ämnen eller naturorienterande ämnen. Elever kan också komma för att göra omprov. Lärarna berättar att elever arbetar enskilt eller i grupp. Ibland går lärarna igenom ett visst moment. Enligt lärarna har de möjlighet att hjälpa eleverna med det de behöver hjälp med. Även elever uppger att de får den hjälp de behöver under den extra studietiden. Granskningen visar vidare att lärarna genomför undervisningen utifrån elevens planering på ett sådant sätt att eleverna upplever den som stimulerande.. Av Skolinspektionens observation framgår att eleverna arbetar på egen hand med läxor eller med att göra färdigt uppgifter. Lärarna visar intresse och engagemang för elevernas arbete. Eleverna deltar aktivt under den extra studietiden och läraren uppmärksammar eleverna på olika sätt, exempelvis genom att uppmuntra dem i deras försök och insatser.

Lärares uppföljning av den extra studietiden

Av granskningen framgår att elevens ordinarie lärare i viss mån följer upp elevens arbete på den extra studietiden. Rektorn uppger att de inte pratat så mycket om uppföljning av den extra studietiden men det framgår av intervjun med lärarna att lärarna ger eleverna återkoppling på det arbete de utfört under studietiden, vanligtvis genom feedback från ämnesläraren till eleven. Enligt lärarna pratar ordinarie lärare även med de som bemannar den extra studietiden för att följa upp hur arbetet gått för eleverna. De ordinarie lärarna berättar också att de pratar med de elever som går till extra studietid för att höra hur det gått och det förekommer också diskussioner inom arbetslagen där lärarna informerar varandra om elevernas arbete under studietiden. Eleverna uppger dock att lärarna vanligtvis inte följer upp vad de har gjort under studietiden. Enligt eleverna gör det de behöver göra och sedan är det klart.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att uppmuntra eleverna till att delta i den extra studietiden

Granskningen visar att lärarna visserligen informerar om möjligheten att ta del av den extra studietiden, men att det inte finns ett gemensamt arbete kring att uppmuntra eleverna att delta i den extra studietiden, och skapa intresse för den, på ett sätt som lockar elever att delta.

För att den extra studietiden ska hålla hög kvalitet behöver lärarna motivera och uppmuntra elever både inför och under den extra studietiden. Det är också viktigt att lärarna genom att tydligt förmedla syfte och mål med den extra studietiden utifrån olika elevgruppers behov skapar en positiv inställning till att delta i den extra studietiden. Att uppmuntra till deltagande är en viktig del i skolans arbete med den extra studietiden, och att förmedla att den extra studietiden kan bidra till att alla elever, oavsett kunskapsnivå, utvecklas så långt som möjligt.²

Skolinspektionen rekommenderar därför lärarna att utveckla gemensamma arbetssätt för att uppmuntra elever till att delta i den extra studietiden. Det handlar exempelvis om att stärka elevernas intresse för den extra studietiden. En del av detta arbete kan med fördel bestå av att kartlägga elevernas egna behov och

² Prop. 2021/22:111, *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 19.

önskemål och på så sätt hitta förklaringar till varför så få elever deltar på den extra studietiden.

På Skolinspektionens vägnar

X Tobias Thorén

Beslutsfattare
Signerat av: Tobias Thorén

X Ola Cederblad

Föredragande
Signerat av: Ola Cederblad

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredaren Sara Algulin deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Besöket i Ås skola genomfördes den 10–11 april 2024. Ansvariga utredare var Ola Cederblad och Sara Algulin.

Vid Ås skola bedrivs utbildning i förskoleklass och grundskolans årskurser 1–9. Vid tidpunkten för Skolinspektionens besök hade skolenheten cirka 480 elever. Granskningen omfattar grundskolans årskurser 7–9 som omfattade 240 elever när skolan besöktes. Skolenheten leds av en rektor för 7–9 samt en rektor för F–6.

Bilaga 2: Underlag för bedömning

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En gruppintervju med elevernas ordinarie lärare.
- En gruppintervju med lärare som ansvarar för genomförande av den extra studietiden.
- Två gruppintervjuer med elever.
- En intervju med rektorn.
- Två observationer av undervisningen vid extra studietid.
- Insända dokument och skriftliga svar på frågor från rektorn.

Innan beslut har fattats har underlaget kommunicerats med huvudmannen.

Bedömningsområden

Bedömningarna görs i relation till kvalitetskriterier som Skolinspektionen tagit fram inom ramen för granskningen.

Inom respektive område granskas skolenhetens arbete inom följande delar:

Frågeställning 1: I vilken utsträckning ger rektorn förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Rektorns kommunikation om den extra studietiden.
- Rektorns bemanning av den extra studietiden.
- Förutsättningar som rektorn ger för planering och uppföljning.

Frågeställning 2: I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Lärarnas information och uppmuntran till elever om att delta i den extra studietiden.
- Lärarnas planering av den extra studietiden.
- Genomförande av den extra studietiden.
- Lärarnas uppföljning av den extra studietiden.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/arbetet-med-extra-anpassningar-och-sarskilt-stod-under-elevernas-hela-dag-i-skolan-och-i-fritidshemmet/>

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1 och 2

10 kap. 5 a § skollagen (2010:800)

Elever i årskurs 4-9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör.

Extra studietid ska inte räknas in i den minsta totala undervisningstiden enligt 5 §. *Lag (2022:730).*

Prop. 2021/22:111 *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*

Av propositionen framgår bland annat att den extra studietiden ska ge elever möjlighet att få stöd i skolarbetet. Det kan handla om hjälp med läxor men även annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid. Den extra studietiden riktar sig till alla elever, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling. Den extra studietiden ska ge elever möjlighet att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och utvärdera det egna lärandet.

Vidare framgår att den extra studietiden ska vara undervisning inom grundskolan. Lärare ska ansvara för och leda den extra studietiden men även annan lämplig personal kan medverka. Rektorn ansvarar för organiseringen av den extra studietiden på respektive skolenhet. Huvudmannen har det övergripande ansvaret för att den extra studietiden anordnas samt närmare definierar verksamhetens innehåll. Huvudmän ska få anordna extra studietid genom fjärrundervisning under samma förutsättningar som för övrig fjärrundervisning i grundskolan.³

³ Prop. 2021/22:111 *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 12-20.